

AfiftUUUAfti

İZtFBİBÜ . tt

İtalya 'da Vho köyünün ilkokul öğretmeni Mario Lodi, kalıplaşmış eğitim sistemine karşı çıkıyor, öğrencileriyle birlikte somut dünya gerçeklerine dayanan bir eğitimi oluşturma deneyini "Aydınlığa Doğru" adlı kitabında* başarılı bir biçimde sergiliyor. Mevcut sistemin okulları da elbet sistemin bir aracıdır, diyor Lodi, ve sistemin aracı durumundaki okulun güdeceği hedef, insanları bir köle yığını olarak kabul eden; kendilerine yabancı, gerçek çıkarlarıyla hiçbir ilgisi olmayan davaların hizmetinde kullanan sistemin hedefleriyle kaçınılmaz olarak özdeşleşecektir. Sistemimiz kutsal mülkiyet ve kişisel girişim ilkelere üzerine kurulmuştur. Oysa, biz öğretmenler öğreten ve yargılayan "otorite" yerine, çözümlenmeye yardım eden, kavratılan "insan" olmalıyız ve ancak bu yolla katı otoritenin hüküm sürdüğü bir ortamda oportünizmi ve konformizmi doğuran "birinci" olma isteğini ve bencilliği çocuğun kafasından çekip atabiliriz, özgürlüğü, herkesin kendimiz kadar önemli ve değerli olduğunu, eşitliği okul sıralarından yaşamaya ve kavramaya başlamalıyız. Ama gel gör ki bu tür kavramların daha ilkokulun birinci sınıfından geliştirilmeye başlanması sistem için büyük tehlikeye sayılır.

* Gerçekçi Bir Eğitim Denemesi
Aydınlığa Doğru, Mario Lodi,
Gözlem Yayınları, 1975

Dergimizin 211 / Temmuz 1974 sayısında bir başka İtalya köyündeki, Barbiana'daki, öğrencilerin ortaöğretimin başarılı bir eleştirisini yaptıkları Barbiana öğrencilerinden Mektup adlı yapıtı alıntularla tanıtmaya çalışmıştık. Aydınlığa Doğru'da ise Vho köyü öğretmenin günlüklerinden beş yıllık ilkokul eğitimi boyunca çocukların doğayı, dünyayı, toplumu ve toplumsal koşulların neden-sonuç ilişkisini nasıl kavradıklarını adım adım izleyebiliyoruz.

1968 yılındayız. Mario Lodi'nin beşinci sınıfa gelmiş 17 öğrencisinin arasındayız.

Beşinci sınıf gediklilerinden Serenella on beş yaşında boyu neredeyse benimki kadar; küstah, serbest tavırlı, boyundan büyük laflar eden tam bir zamane çocuğu! Ama öte yandan da yeni yetmeliğin tazeliğini ve saflığını taşıyor. Sınıfımıza gelir gelmez kargaşayı da birlikte getirdi. Ortaya attığı her düşüncede bilinçli bir edilgenlik yansıyor; kendi kendine çok mutlu. Bu tavrıyla bizle çatıştıkça dünyayı kavrama inadımız sınanmış oluyor.

Sınıftaki varlığı ortalığı sürekli karıştırıyor. Ona bakarsanız biz çağın, hayatın, her şeyin dışında yaşıyoruz. "Okumak neymiş; düşünmek neyi halleder?.. Nasıl olsa her şeyin bir çaresi bulunur! Başkaları mı? Onlardan bana ne? Ben, kendi işime bakarım. Efendim herkes kendi başının çaresine baksın; dünya işte günlük güneşlik, neden değiştirecek misim? Bazıları aç kalıyorsa ben ne yapabilirim! Onlar da başlarının çaresine baksınlar..." "Hipler şahane yaşıyor; sinema ise bir harika. Televizyonda haberler fazla; şarkı, eğlence programlarıysa az..." Gözlerini kocaman kocaman açarak duvara dalıp gidiyor; yüzü mutluluktan ışıltı ışıltı. Orada neler görüyor ali ah bilir. Kendine gelince de, diğer gediklilerin hareketli laflamalarına katılıyor.

Düşünceleri sürekli tepki ve şaşkınlık yaratarak tehlikeli tereddütlere yol açsa bile Serenella'nın aramızdaki varlığı, dış dünya ile olan ilk çatışmalarımızı tartışmamıza yol açıyordu. Bu yıl sonunda artık dağılacak olan öğrenciler, ha-

yatı tek başlarına göğüslemek zorunda kalacaklarına göre şimdiden direnç kazanmaları gerekiyor.

Serenella'nın gelişi sınıfımız için bu konudaki sınamaların gerçek başlangıcı oluyor, bana da tedirginliği kalıyor. Burjuva toplumunun gençler üzerindeki dayanılmaz baskısı karşısında, eğitimcinin tek başına ne kadar çaresiz kaldığını çok iyi bildiğim için durumu titizlikle gözlüyorum.

Toplum yine başaşağı **duruyor**; din eski yerinde, değişen sadece tanrılar. Gene **cennetin peşinden sürükleniyoruz**, yalnız bu kez buzdolaplarının, çamaşır makinelerinin, televizyonların, amaç haline gelmiş araçların cenneti bu. Kişi düşünen insan olarak her zaman horlanmış hatta taşla sopyayla kovalanmıştır. Ama bir tüketici olarak gördüğü itibarın hadi hesabı yok. Kendini uyutup kutsal mal hülyalarıyla avutmak için harikulade teknikler geliştirilmiş. Gerçekten yararlı olan makineleşme, patronların elinde, yüzyıllardan beri yaratıcılık ve irade ile bir bütün halinde gelişmiş olan insan emeğini paramparça etmek için kullanılmakta. Düzen, insanları alabildiğine yalnızlaştırıp tek başlarına bırakarak tüketim mallarına esir etmeye çalışıyor. Asıl hedef birlik-teliği önlemek. İnsan, stadda, yüzbinlerin arasında yapayalnız, gerçek adaletsizliğe paravanalık eden hakeme avazı çıktığı kadar bağırır. Kendisi gibi yalnızlığa itilmiş karısından ve çocuklarından kopuk, koltuğa gömülmüş, tutsağı olduğu televizyonda Kessel Kardeşlerin çıplak bacaklarını veya futbol maçlarını seyretmektedir. Falavralığını bile bile her gün yine aynı şarkıların dinler.

Bütün bunlar: spor, şarkılar, bilgi yarışmaları, malların yüce savaşı reklamlar arasına sıkıştırılmıştır. Sabun tozları, buzdolapları, televizyonlar, şampuanlar, sabunlar ne yapıp yapıp mutlaka satın almamız gereken mallar... Satın aldırtmak için her yol kullanılmaktadır. Grieg'in müziğinden masal kahramanlarına kadar... İnsanı bunlara kavuşturan para özgürlüktür, güçtür,

her şeydir, Televizyonu seyreden sonunda yenilir, sistemin mantığını kabul eder. Daha da fazlasını kazanmak için mücadeleye girer. İnsan düzene bir kez yenilince, sanki kurtuluş yokmuş gibi her geçen gün direnci biraz daha kırılıyor.

Serenella batağın içinde. Şimdilik mutlu ama sendeliyor. Günün birinde büyük bir doğallıkla şunları söylüyordu: "Bir akşam televizyonda reklamları izliyordum. Ekranda güzel, çok güzel bir kadın yüzü belirdi. Saçları arkaya taranmış, gözleri boyasızdı! Yüzü melek kadar güzeldi. Kendi kendime 'ne kadar güzel!' dedim. Aynı anda yumuşacık bir ses 'Böyle taze bir cilt ancak Kaloderm'le mümkündür' dedi. Kadın yüzünü okşadıkça, ses 'Kaloderm kremi*' diyordu. Ellerime ve yüzüme baktım. Hiç de güzel değildi -gececik de olsa Serenella'nın elleri köy yaşamının izlerini taşıyordu- ve bir gün anem Leokrem almaya yolladığı zaman o güzel kadının yüzünü hatırlayarak Kaloderm kremi aldım. O günden beri Kaloderm kullanıyoruz. Aslında hepsi de aynı ellerim hâlâ güzelleşmedi..."

- 0 kadar çok reklam yapıyorlar ki insan ne alacağını şaşıyor! diyor Lorena.

- Televizyon seyrederken insan bütün malların aynı olduğunu sanıyor ama aslında öyle olmayabilir. Televizyon tüketicie en iyisini seçmek için yardımcı olmuyor. Herkes, en iyisi benimki diyor.

- Resmen aldatmaca bu.

Çeşitli görüşler ve çeşitli tepkiler beliriyor. Televizyon reklamlarına karşı tavırların iyice ortaya çıkması için anket yapıyoruz. Sonuçlar şöyle: Çocukların tümü reklamları izliyor.

On sekiz çocuktan on beşi, reklam edilen malların çoğunu isimleriyle hatırlıyor.

On sekiz çocuktan dokuzu, reklamı yapılan malları tercih edip alıyor.

Anketin sonuçlarından çok, Donatella'nın şu açıklaması ilgiyi çekiyor:

- Annem önlüğündeki taze ot le-

kesini bir türlü çıkaramıyordum. Televizyonda Ola ile bütün lekelerin kaybolduğunu görünce alıp denedi. Çıkmadı. Bunun üzerine öteki temizleme tozlarını denedik. Gene çıkmadı. Sonunda annem çok kızdı, "bunların hepsi dolandıracı" dedi. Bir gün bakkalda, televizyonda reklamı olmayan bir ilaç bulmuş, lekeyi bununla çıkarabildi. Bu olaydan sonra televizyonun bizi nasıl aldattığını kendi kendime sordum. Şöyle aldatıyorlar. Suyun içine pis gömleği atarken **filmini çekiyorlar**. Sonra **stop!** Arkasından kirliyi çıkarıp yerine temizini atıyorlar, onu da filime çekiyorlar. Sonra ayrı ayrı parçaları birleştirip bize seyrettiriyorlar. Seyreden de inanıyor tabii; tıptış tıptış gidip sabunu alıyor. Parası boşa gidiyor, yapanın da cebi doluyor.

Anlatılan olaydan sonra, bugüne kadar çoğunluk tarafından zevkle seyredilen reklam programlarına karşı ilk mırıltılar yükselmeye başlıyor. "Reklam insanı kazıklar." "Çevirdikleri dolaplara bak!" "Yaptıkları o güzelim çizgi filimlere yazık. Bir yığın yalan söylemek için o kadar emek..."

Ortaya çıkan tepki, aldatmacayı gizleyen perdenin aralandığını gösteriyor. Olayı eşelemek için Tiberio'ya soruyorum:

- Sizin dükkanda yapılan peksimetleri neden televizyonda reklam etmiyorsunuz?

İlk önce şaşırın çocuğun yüzü sonradan aydınlanıyor:

- Televizyon reklamlarının her bir dakikası bir milyon lirere geliyor. Tabii artistler hariç, üstelik bir de tutarsa, nal yetiştirmek için yeni makineler filan gerekecek. Bunlar kaç milyona patlar biliyor musunuz öğretenim! Çok para! Benim işim bana yeter. Televizyonu kullanabilen büyük sanayicilerdir ancak. Biz satarsak malımızı iyi olduğundan satıyoruz. Bu da bir haksızlık. Neden malını tanıtabilmek için televizyonu sadece zenginler kullansın?"

- Reklamlar savaş aracıdır, diyor Umberto gülümseyerek. Büyük firmalar müşteri kapabil-

mek için birbirlerini yiyorlar. Örneğin Kaloderm Serenella'yı Leokremden çaldı.

- Şimdi, size göre reklamların eğitici, bilgi verici bir yanları var mı?

Tiberio: "Hayır. Çünkü gözetilen, halkın yararı olmuyor. Pisacane'nin dediği gibi teknik gelişme, eğer yarattığı zenginlik üç dört kişinin elinde birikecekse, bundan kimsecikler yararlanamayacakça, faydadan çok zarar getirir."

Angelo: "Donatella'nın annesi televizyona kanıp aldığı temizleme tozundan yarar görmeyse, televizyonu şikayet edebilirdi."

Fabio* "Bence televizyon yapılan reklamların eleştirisine yer vermeli."

Angelo: "Televizyona vergi ödüyoruz madem, aldatılınca da şikayet etme hakkımız olmalı."

Fiorella: "Anayasaya göre hepimiz eşitiz, öyleyse televizyon karşısında da eşitiz. Peki patronlar bunu her gün biraz daha zengin olmak için kullanabiliyor da biz tüketici olarak haklarımızı neden arayamıyoruz?"

Cosetta: "Çünkü daha kölelikten kurtulamadık. Çünkü çoğunlukla gerçekten gerektiği için değil, bizi zorladıkları için satın alıyoruz."

Umberta: "Sanki bütün derdimiz onları zengin etmek! Bir malı alırken iyi mi, kötü mü hiç bilemiyoruz."

Tiberio: "Özellikle yiyeceklerin kimyasal analizleri yapılmalı."

Antonio: "Sağlık Bakanlığı ne güne duruyor?"

Fabio: "Danaların kıçlarına, darada ağır çeksinler diye Alman iğnesi vurdukları zaman Bakanlık "toptancıların hakları"nı korumak için kanun çıkarıp yasaklamıştı. Bütün pazarlarda jandarmalar devriye gezip hayvanları ve etleri kontrol ediyorlardı."

Tartışma uzadıkça uzuyor. Sonunda oylanmak üzere üç öneri ortaya çıkıyor:

Gianpetro: "Reklamların program sonunda gösterilmesini öneriyorum. Böylece isteyen varsın

seyretsin."

Serenella: "Televizyon olduğu gibi kalsın. Reklam programları her zaman arzuladığım şeyleri gösteriyor. Satın alamıyorum ama olsun, hiç olmazsa seyrediyorum. Ayrıca bana kalırsa, dünyayı da değiştiremezdim. Tabii her tarafı o kadar iyi değil ama olsun, hiç mi iyi yanı yok! Mesela sinema, dans etmek, sonra panayırılar. Bana kalırsa fakirler hep fakir kalacaklar; istedikleri kadar yardım görsünler."

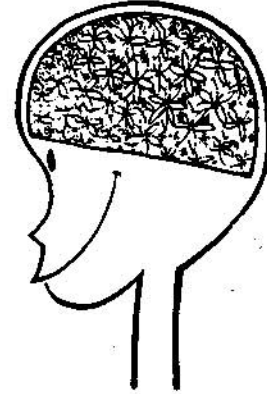
Tiberio: "Bana göre tam tersi. Yirmi yıl önce İtalya'da faşizm vardı. Eğer herkes durumun değiştirilemeyeceğini düşünseydi, bu gün faşizm hâlâ tepemde duracaktı. Fakat mücadele eden insanlar vardı. Faşizmi de yendiler. Her şeyin değişebileceğini söylüyorum: Televizyon, düşünceler, kanunlar... Her bir şey. Fakat bütün bunların değişmesini sağlayabilmek için birlikte mücadele gerekir. Eğer ben şimdi televiz-

yonun değişmesi gerektiğini söylüyorsam, buna Antonio, Fabio ve daha birçokları katılırsa sesimizi duyurabiliriz, sonuçta ulaşabiliriz. Serenella dans etmesini seviyor ama başka insanların da dansı sevdiğini unutuyor. Vietnamlılar gibi savaştıkları için veya açlığın sefaletin pençesinden kurtulamadıkları için yığınla insanın dans etme olanağı bulamadığını öğrenmeli. Herkesin görevi dünyayı değiştirmektir."

Bu üç öneri oya sunuluyor. On yedi kişi arasında yapılan oylamadan alınan sonuçlar şunlar:

- Reklamlar televizyon programının en sonuna konsun (Gianpietro'nun önerisi): 1 oy.
- Televizyon programları olduğu gibi kalsın (Serenella'nın önerisi): 4 oy.
- Reklamların kaldırılması gerekir; dünya değiştirilebilir (Tiberio'nun önerisi): 12 oy.

ABCÇ DEF
GĞHIJK
LMNOÖPR
1. SSTUÜVYZ

(Ferruh Dogan, Poltika)